

TÁJRENDEZÉSI MUNKARÉSZ**TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK***Alapadatok, térségi adottságok*

Nemesgörsöny község Veszprém megye északi részén fekszik. Közigazgatási területe a Pápa - Devecseri-sík kistáj határán terül el. A természeti adottságokat e kistáj vonatkozásában vizsgáltuk.

A település 16 kilométerre északnyugatra található a térség központjától, Pápától, a Pápát Csornával összekötő közút mentén.

Domborzati viszonyok

A község területe enyhén tagolt hordalékkúp-síkság, a kistáj a Bakony és a Marcal-völgy között helyezkedik el.

Az átlagos tengerszint feletti magasság a kistáj ezen területén alacsony, 125-150m közötti, a relatív relief értéke 5-10 m/km² körüli értéket mutat. Nemesgörsöny völgytalpon helyezkedik el, ezért területei nedvesebb termőhelyek a területhasznosítás számára.

Geológiai és talajtani adottságok

A kistáj a Rába és a bakonyi vízfolyások közös hordalékkúp-maradványa, amelynek kavicsanyaga számos helyen megmaradt, a felszín nagyobb részét azonban löszös-iszapos folyóvízi és lejtőüledékek alkotják, ami Nemesgörsöny területére is jellemző.

Jellemző talajtípus az agyagbemosódásos barna erdőtalaj, amely löszös vagy periglaciális üledéken található. Mechanikai összetétele homok, vagy homokos vályog, de a kistájban nagy területeket borítanak a kavicsos, durva vázrészű, sekély termőrétegű változatok is. Kémhatásuk gyengén savanyú, termékenységük gyenge. Szintén a periglaciális, löszös üledéken képződtek a csernozjom barna erdőtalajok, amelyek mechanikai összetétele homok, homokos vályog, és vízgazdálkodásuk ennek következtében nagy vízlevezető, közepes vízraktározó és gyenge víztartó képességgel jellemezhető. Alacsony területi részarányal jelennek meg a kistájban az itt is jellemző réti talajok és a feléjük átmenetet képező réti csernozjomok, amelyek homokos vályog, vályog mechanikai összetételűek és termékenyek. Termékenységüket azonban jelentősen korlátozza a sekély termőréteg (talajvíz).

Éghajlat

A település területe a mérsékelt hűvös éghajlattípusba tartozik, de már a mérsékelt meleg övezet határain van. Csapadékviszonyok alapján a mérsékelt nedves éghajlattípusba sorolható a község éghajlata. A napfényes órák száma a kistájban 2000 óra/év körüli értéket mutat. Az évi középhőmérséklet 9,5-10 °C körüli, a vegetációs időszaké 16,0-16,5 °C között mozog. A csapadék évi összege 630-680 mm közötti.

Az ariditási index 1,00 közeli értéket mutat. Az átlagos szélesség 3,2 m/sec körüli. Leggyakoribb az északi és a déli szélirány.

Vízrajzi adottságok

A vizsgált terület a Marcal jobb oldali vízgyűjtő területe, a község a Kis Séd és a Darza-patak közötti lapályon fekszik. A Kis-Séd, amelyet a Tapolca-patak táplált, két malmot is hajtott egykor, 1966-ban azonban kiszáradt. A víz meghatározta a település lakóinak életét. A Marcal és a Darza-patak árvizei gyakran elöntötték a községet. A legnagyobb árvíz 1965-ben volt. Az árvíz mellett a mezőgazdasági termelést visszaveti a belvíz, amely jelentős károkat okoz a földeken.

Az árvizek a kora nyári csapadékmaximum idején alakulnak ki, a kisvizek ősszel a leggyakoribbak. A bakonyi karsztvízkiemelés az utóbbi időben jelentős vízhozamcsökkenéssel járt. Természetes állóvizek közé tartozik a kistáj legnagyobb állóvize, a nemesgörzsönyi Névtelen-tó (2 ha).

A talajvíz kémiai jellege elsősorban kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, szintje a kistájban a patak völgyekben 2m-nél magasabb, a völgyek közötti hátakon átlagosan 4m alatt van. Nemesgörzsöny közigazgatási területének nyugati felében a fő porózus vízadó 50 méter mélységen belül helyezkedik el.

Élővilág

A vizsgált terület florisztikai térbeosztás tekintetében a Magyar vagy Pannóniai flóratartomány (*Pannonicum*) Alföldi flóraidékének (*Eupannonicum*) Kisalföldi flórajáráshoz (*Arrabonicum*) tartozik. A potenciális erdőtársulások között említhetők a gyertyános kocsányos tölgyesek (*Quercus robori-Carpinetum*), a pusztai tölgyesek (*Festuco-Quercetum arrabonicum*) és a cseres-tölgyesek (*Quercetum petraeae-cerris*).

Nemesgörzsöny változatos élőhelyei közé tartoznak az állóvíz, a patakok, vízfolyások mentén kialakult vizes élőhelyek, a fás-cserjés foltok és a gyepterületek. A vízfolyások mentén azonban gyakran hiányzik az ökológiai kiegyenlítő felület, a növényzav. A közigazgatási terület északi területein lévő legelőkön gazdag az élővilág. A füves élőhelyeken elsősorban a rovarvilág gazdagsága érdemel említést, melyek közül is az egyenesszárnyúak (sáskák, szöcskék, tücskök), levélbogarak, pattanóbogarak emelkednek ki nagy egyedszámukkal. Nagy

egyedszámban jelennek meg a lepkék, említést érdemel a magashegységi és nyugati fajok potenciális megjelenése. A gyepterületek élővilágukkal táplálékforrást jelentenek a kistestű rágcsálóknak, amelyek ragadozófajok, pl.: bagolyfajok (erdei fülesbagoly) és kisragadozó emlősök (menyét) zsákmányállatai. Jellemző az énekes-, illetve ragadozó madarak nagy fajgazdagsága. A község területén az erdősültség alacsony, ezért nagyvadfajok elsősorban a téli időszakban, a mezőgazdasági területeken láthatók. Ebben az időszakban zöldikék, tengelicek, fenyőpintyek gyülekeznek a mezőgazdasági területek közelében, amelyek a ragadozó madarakat is vonzzák a könnyű préda reményében.

A szántókat kísérő fás, cserjés állományoknak jelentős ökológiai szerepe van. Az értékes gyepterületekkel együtt búbó-, illetve táplálkozó helyet nyújtanak pl. a lepkéknek, gyíkoknak, az énekesmadárfajok egy részének, mint a búbos pacstortának, erdei pityernek, a sordélynak, vagy a gébicseknek. Ezek a mezővédő fásítások azonban gyakran hiányoznak, a homogén szántóterületek kialakítása nemcsak ökológiailag, de környezetvédelmi szempontokból sem kedvező (szél-, hó kár, könnyen kiszáradó foltok).

Táj- és településtörténet

A település 1940-ben keletkezett két különálló község egyesüléséből. A két településből Alsógörzsöny a régebbi, a források szerint 1346-ban keletkezett Gursun néven, később Egyházasgersen és Alsógersen lett.

A település területén egykor erdőségek terültek el. A nagyobb arányú erdőirtások, a területek művelésbe vonása a korai feudalizmus korától vált általánossá. A községet a XVIII. századig teljes nemesi községként tartják számon, a zsellérek betelepődése csak ebben az időszakban kezdődött. A református községnek 1773-ban már volt iskolája, lakosságának nagy része a mezőgazdálkodásból élt, búzát, kukoricát, borsót, kendert termeltek a nagyrészt 10 holdnál kisebb földeken.

Felsőgörzsönyt, Nemesgörzsöny második települését 1433-ban említik először az oklevelek. Népessége egytelkes, kúriás nemesként nyilvántartott. A törökök 1531-ben felégették a falut, de a település újraépült, fennmaradt. Végleg elpusztásodott viszont Alsógörzsöny határában Királyfölde, amely a pápai várhoz tartozott.

A XIX.-XX. században sokan vállaltak munkát a környékbeli uradalmakban, így az Esterházy család és a győri püspök birtokán. A lakosság a summázásból, idénymunkából és mezőgazdasági tevékenységből élt.

A XIX. század végén, 1870-es években épült Felsőgörzsöny vasútja. 1949-ben 439 kereső lakos közül 391 a mezőgazdaságban dolgozott. A megalakult termelészövetkezet fő üzemága az állattenyésztés és a növénytermesztés mellett a hypüzem volt.

A község 1969-ben Nagyacsáddal közös tanácsot alkotott, majd a 80-as években Mezőlak társközsége volt. 1990-ben lett önálló önkormányzattal rendelkező település.

Tájhasznosítás

Zöldfelületi elemek vizsgálata

Általános településkép, településszerkezeti sajátosságok

Nemesgörzsöny településszerkezetén jól látható, hogy két település összevonásából keletkezett. Határozott településközpont ezért nem alakulhatott ki, a fontos közintézmények a két települést összekötő-feltáró fő közlekedési út mentén tárulnak fel (Kossuth Lajos-Petőfi Sándor-Rózsa Ferenc utca nyomvonala). A településszerkezet kialakulásában fontos szerepe volt a vízfolyásoknak: a település utcái a vízfolyásokkal párhuzamosan futnak, a község a Marcalba futó Kis Séd és a Darza-patak közötti lapályon települt.

Az egykori különállásról tanúskodik az utcahálózat és a telekkiosztás is, amely alapján becsülhető az egyes településrészek keletkezési sorrendje.

A beépítés változatos, többnyire egyszintes. Az újabb településrészeken láthatók kétszintes, változó beépítettségű telkek. A házak jelentős része átépült, bár sok közülük hagyományos elemeiben még őrzi az egykor jellemző építészeti formavilágot. A településen számos hagyománykövető épület található, különösen a Pápáról bevezető út mentén, amelyek egységes, hasonló homlokzata, az épületek aránya, a beépítés módja települési érték. Mivel ezek közül helyzetükből adódóan (település fogadóképe) több jelentős szerepet játszik a településkép meghatározásában, rekonstrukciójuk, felújításuk fontos feladat.

A településképben domináló zöldfelületek mellett kiemelt szerep jut a két református templomnak, a polgármesteri hivatalnak és az óvoda épületének.

A település zöldfelületekben gazdag. A településszerkezet értéke, hogy számos zöldfelület alakult ki a feltáró fő útvonal mentén, amelyek nagy része jelenleg kihasználatlan, potenciális zöldfelületként jelenik meg a településképben. Ezek a zöldfelületek a település teljes hosszában beékelődnek az út és a lakóépületek közé, és a településszövetben lévő zöldfelületekkel együtt gazdaggá teszik a településképet. Értékes adottság, hogy a településszövetben is többnyire nagyobb összefüggő zöldfelületek találhatóak az intézmények mellett (óvoda, iskola) is.

A település zöldfelületi adottságai megfelelőek, tehát elegendően széles közterületi sáv áll rendelkezésre a növényültetéshez, a zöldfelület kialakításához. Ez a szélesség azonban nem mindig kihasznált. A zöldfelületekben számos esetben értékes, koros fák is találhatóak, amelyeket javasolt kataszterezni és helyi védelem alá vonni.

Az utcafásítás változó fajösszetételű és értékű. Kiemelhető a Petőfi Sándor utca keleti oldala, amelyen változatos kiültetések láthatók (dió, gyümölcsfák, szilva, alma, hárs). Hiányos a Rákóczi Ferenc utca, Táncsics Mihály utca, Gárdonyi Géza utca és a Zrínyi utca. Utóbbi két utcának egyedüli értékei a koros diófák, amelyek egyes szakaszokon, vagy egyesével jelennek meg az út mentén. Számos esetben a leszűkült zöldfelület és a légvezetékek akadályozóak a telepítésben (Dózsa György utca), azonban itt is lehetőség lenne évelőágyak, nyírt sövények kialakítására. Megfelelő, alacsony koronájú fafaj választása esetén a légvezetékek miatti csonkolás is elkerülhető lenne. A Kossuth Lajos utcában lévő templom környezetében értékes ligetes telepítés található, változatos fafaj összetétellel. A gyepfelületek az utcák többségében ápoltak, kivéve a Rózsa Ferenc utca vasútállomás felé vezető szakaszát, ahol az elhanyagolt tsz épület, a fenntartás nélküli területek kedvezőtlen látványt nyújtanak.

A településen változatos fafajok alkotják a fasorokat, ligetes kiültetéseket. Az alkalmazott fajok közül a legfontosabbak az alacsony termetű gyümölcsfák (meggy, cseresznye, szilva, ringló, helyenként alma) és a dió (*Juglans regia*), amelyek karakteressé tesznek egy-egy utcaszakaszt. A kiültetésekben gyakran megjelenik a kislevelű hárs (*Tilia cordata*), ezüstjuhar (*Acer saccharinum*), a kőris (*Fraxinus sp.*) és a madárberkenye (*Sorbus aucuparia*) is. A településkép szempontjából a legértékesebbek azok a szakaszok, amelyek egységesen, vagy hasonló habitusú fákkal kiültetettek (templom előtti kiszélesedő zöldfelület). A gazdag zöldfelületi ellátottság ellenére még található hiányos, vagy teljesen üres szakaszok is, amelyek kiültetése településképi szempontból fontos.

A cserjetelepítés az utcák mentén általában hiányos, jellemzően ültetett fajok a mályvacserje (*Hibiscus syriacus*), és a rózsa fajták. A településkép szempontjából jelentős értékűek az évelőkiültetések, és az egynyári kiültetések, amelyekre Nemesgörzsönyön kevés példát látni. Annál értékesebbek viszont a változatos fajösszetételű lombhullató fák, ligetes kiültetések, amelyek számos példája található a település fő útvonala mentén és a településszövetben is. A tű- és pikkelylevelű örökzöldek domináns alkalmazása az utcák több szakaszára is jellemző. Az örökzöld tű- és pikkelylevelű cserjék kizárólagos, tömeges alkalmazása rontja, uniformizálja a településképet, monotonná teszi azt, kitakarja az értékes látványelemeket. Alkalmazásuk kizárólag kis csoportban, a lombhullató fajok és fajták háttereként, vagy kiegészítőjeként javasolt. Ajánlott a kiritkult, beteg egyedek lombhullató vagy lomblevelű örökzöld fajokkal és fajtákkal történő cseréje. Jellemzően alkalmazott fajok, fajták: lucfenyő (*Picea abies*), keleti és nyugati tuják (*Thuja orientalis*, *T. occidentalis*), ezüstfenyő (*Picea pungens*) és a hamisciprus (*Chamaecyparis sp.*).

A településkép szempontjából meghatározó jelentősége lehet a potenciális zöldfelületeknek, amelyek jelenleg funkcióatlanok,

vagy nem eléggé kihasználtak (Széchenyi utcai közparkkal szemben lévő kiszélesedő közterületi sáv, óvodával szemközti kiszélesedő közterület, Rákóczi Ferenc utca és a temető közötti háromszög alaprajzú terület, egészségház előtti tér, kultúrház környezete, a Petőfi utca és a kanyarodó közút közötti gyepterület az általános iskolával szemben). Megfelelő kialakításukhoz finanszírozásához pályázati források érhetők el.

A településen nagymértékben zavarók a légvezetékek, villany- és telefonoszlopok, ami egyrészt hátrányosan befolyásolja a településképet, másrészt a nagyobb méretű fák ültetését is akadályozza. A településkapuk zöldfelületi ellátottsága nagyon fontos, hiszen ez adja az első benyomást a településről az ide látogatóknak. A déli településkapuban kedvezőtlen látványt nyújt a gazdasági épület, géptelep, amelynek növényesítése hiányos. A település bevezető szakaszán lévő településképet kedvező. Az első domináns épület a polgármesteri hivatal, amelynek előterében lévő parkoló mellől hiányzik az árnyékot adó fásítás, a képet a transzformátorház jelentősen zavarja. Az északi településkapuban értékes elem lehetne a jelenleg romos állapotú malom, ami ebben az állapotban kedvezőtlen látványelemként jelenik meg, a fogadóképet nincs kialakítva.

A település külterületén, a közutak mentén lévő növényesítés egy része értékes (Egyházaskesző felé vezető nyárfasor), megfelelő mértékben érvényesül, más része azonban nagyon hiányos (Nagyacsád felé vezető út). A közutak menti megfelelő növényesítés létesítése nemcsak esztétikai, hanem balesetvédelmi, valamint környezetvédelmi szempontból is fontos.

Közkertek, közparkok, közterek

Széchenyi utcai közpark

A településképetben is fontos szerepe van a Széchenyi utcában lévő közparknak. A parkban lévő növényállomány egy része értékes, koros, változatos fajösszetételű. Jellemző növényei az ezüsthégyfű (Picea pungens), malonyai tuják (Thuja occ. 'Malonyana'), nyír (Betula pendula), platán (Platanus hisp.) és az ezüsthégyfa (Eleagnus angustifolia). A parkban a '70-es évekből származó padokat helyeztek el. A parkban egy idős, értékes fűz (Salix alba) található, amely az egyedi tájértékek közé sorolható. A park értéke az értékes növényállomány, azonban hiányoznak a kertépítészeti terek, ezért a park jelenleg kevésbé kihasznált, kertépítészeti terv alapján történő rekonstrukcióra szorul. Javasolt a park fejlesztésénél a túlevelű örökzöldek dominanciájának kiváltása, a lombhullató fák változatos cserjecsoportokkal történő együttes alkalmazása, a meglévő burkolat cseréje.

Kis közpark a településközpontban, a buszmegálló mögött

Ez a kis alapterületű zöldfelület nyírt gyepből és határoló mályvacserje sövényből (Hybiscus syriacus) áll, sarkán egy

telefonfülkével. Javasolt a sövényzár megnyitása, a padok zöldfelületbe történő áthelyezése és kertépítészeti terek kialakítása a közpark működőképessége érdekében. Ezen a területen javasolt évelő- vagy egynyári kiültetés alkalmazása, kertépítészeti terek kialakítása.

Templomkertek

A településen lévő két református templom és környezete jelentős szerepű a településképből. A Rózsa Ferenc utca mentén lévő református templom értékes zöldfelülettel, kis templomkerttel körbevett. A templomkert értékes elemei az egyedi tájértékek körébe sorolható fák, facsoportok. Az előtérben és az előkertben dió (*Juglans regia*), koros kislevelű hársak (*Tilia cordata*), egy hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*) és egy koros, értékes platán (*Platanus hisp.*) található. Az oldalkertben koros, értékes diók (*Juglans regia*) állnak, a hátsó kertben pedig szintén koros, értékes kőrisfa áll (*Fraxinus angustifolia*). A templom előtt nyírt gyepten álló kopjafák és az oldalkertben lévő harangláb szintén értékes elemei a kertnek. A kopjafák köré kis fakeretbe petúniákat ültettek. A templomkertben lévő növényalkalmazás nemcsak esztétikai értéke miatt fontos, hanem fontos szerepe lehet a keresztény szimbolika közvetítésében. A szépen ápolt gyepfelületben javasolt ehhez kötődő növények, elsősorban kis évelőágyak alkalmazása a meglévő értékes fás növényállomány megtartásával, néhány pad elhelyezésével.

A Kossuth Lajos utca mentén található a település másik református temploma. A település bevezető szakaszán fontos szerepe van ennek a templomnak és környezetének is, amely helyzeténél fogva a településképet meghatározza. A templom környezetében széles zöldfelület található, amelyben ligetes telepítésben lombhullató fák állnak. Ez az elrendezés szép, pozitív kezdeményezés. A templom közvetlen környezetét, a kertet tujaszövény határolja, csak két mályvacserje és bazsarózsa teszi változatosabbá a képet. Fontos lenne, ha a keresztény szimbolikával nem csak a templomok belsejében, hanem a külső kertben is találkozhatnánk. A templomok körüli növényalkalmazás hagyományainak környezeti nevelés értéke lehet. Javasolt a templom közvetlen környezetében gazdagabb évelőágyak és cserjecsoportok alkalmazása. A templom előtti tujából kiültetett kör felnövekedve monoton, kedvezőtlen képet eredményez. Nagy tömegben való alkalmazásuk a templom körül nem javasolt. Ajánlott az előkertben lévő középkorú lucfenyő lombhullató fával történő kiváltása.

Intézménykertek / Jelentős zöldfelületi igénnyel rendelkező intézmények

Az óvoda kertje

Előnyös adottság, ha a gyermekek számára ekkora zöldfelület áll rendelkezésre, mint az óvoda esetében.

Az épület előtt aszfalt parkoló található, amelyet nyírt gyepfelület szegélyez. A kertben értékesek a koros fűzek (*Salix alba*), jellemző fás növények a kőris (*Fraxinus sp.*), luc-, erdei- és ezüstoffenyők (*Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Picea pungens*). Feltűnő a túlevelű örökzöldek nagy száma, ami kedvezőtlen nemcsak azért, mert szúrós, hanem azért is, mert alkalmazásukkal kevésbé változatos hatás érhető el. Nem teremődnek játéokra is alkalmas terek, zugok, díszítőértékük nem változik az évszakok múlásával. Az óvodakertben a növényzet nemcsak esztétikai szerepű - ugyanúgy része lehet a környezeti nevelésben, és a különböző kerti terek a funkciókat is megoszthatják. A kert értéke az összefüggő gyepfelület.

A cserjék közül gyakori az aranyvessző (*Forsythia intermedia*) és a tuja (*Tuja occ. 'Smaragd'*). A fűzek idős korokra törékenyek, veszélyessé válhatnak, ezért javasolt az állomány rendszeres ellenőrzése a balesetvédelem érdekében. A kertben alkalmazott játékok többsége fémből készült.

Javasolt az óvodakert kertépítészeti terv alapján történő felújítása, az értékes növényállományok megtartásával, valamint a játékok körül a balesetvédelmi előírásoknak és szabványoknak megfelelő biztonsági sávok, védőtávolságok betartása, a fém játékok környezetbe illő anyaghasználatú és formavilágú játékokra történő fokozatos cseréje.

Az iskola kertje

Az iskolakertet gazdag növényzet jellemzi. Az előtte haladó betonlapos járdát mindkét oldalon lucfenyősor kíséri (*Picea abies*). Az előkertben a lucfenyők (*Picea abies*) dominanciája mellett gazdag cserje- és évelőkiültetések találhatóak. Jellemző növények a nagytermetű varjúháj fajták (*Sedum sp.*), kardvirág (*Gladiolus sp.*), bazsarózsa (*Paeonia suffruticosa*), rózsák (*Rosa sp.*), hortenziák (*Hydrangea sp.*), krizantém (*Chrysanthemum vulg.*), lángvirág (*Phlox sp.*), nősziromok (*Iris sp.*), macskagyökér (*Achillea filipendulina*), páfrányok (*Dryopteris filix-mas*) és a fürtös pálmaliliom (*Yucca filamentosa*). A belső kertben gyakori a tű- és pikkelylevelűek alkalmazása (*Picea abies*, *Thuja occ. Thuja orientalis*, *Chamaecyparis lawsoniana* és fajtái), lombhullató fák közül jellemző a platán (*Platanus hisp.*), kőris (*Fraxinus sp.*) és a nyír (*Betula pendula*). A legértékesebbek a koros platánok és kőrisfák. Előnytelen, hogy az iskolakert a szomszédos földektől és az egészségháztól nincs megfelelően, növényekkel elhatárolva. A burkolatok kialakítása nem megfelelő, a betonlapos járda környezetét kitaposták. Az iskolakertben lévő burkolatok és pihenőpadok felújítása, a kerti terek kialakítása a meglévő értékes növényállomány megtartásával javasolt. A kert értéke a gazdag, sokféle növényállomány és az idős lombhullató fák.

Mivel a környezeti nevelés fontos résztvevője lehet az épület körüli környezet, ezért erre az iskolakert esetében fontos kellő gondot, figyelmet fordítani. Dicséretes a gazdag évelőágyak kialakítása, azonban javasolt a kerti terek kialakítása, a környezetarchitektúra elemek felújítása, a lucfenyők, tű- és

pikkelylevelű örökzöldek többségének lobbullató fajokra történő cseréje. Értékes adottság, hogy az iskola és az óvoda számára is kellő nagyságú zöldfelület áll a gyerekek rendelkezésére.

Egészségház előkertje

Az egészségház előtt aszfalt burkolatú parkoló, előkertjében jelenleg örökzöldek, főként luc- és ezüstfenyők (*Picea abies*, *Picea pungens*) találhatók elszórtan, szépen ápolt gyepfelületben, amelyek kerti tereket nem képeznek. Az előkert azonban nagy alapterületű, itt lehetőség van a zöldfelület többféle funkcióra történő hasznosítására. A jelenleg rendelkezésre álló növényállomány, a környezetarchitektúra elemek hiánya a kihasználást nem teszi lehetővé.

Polgármesteri hivatal kertje és előtere

A hivatal környezete kiemelt jelentőségű a településképben, mert a településre érkezők számára ez az első, domináns elemként megjelenő épület. Előterének megfelelő kialakítása ezért fontos. Jelenleg a posta-polgármesteri hivatal előterében lévő buszmegálló elhanyagolt képet mutat, nagyon zavaró a transzformátorállomás, torony és légvezeték a képben. Az előkertben egynyári és évelő kiültetések találhatók, amelynek jellemző fajtái a rózsza, leander (*Nerium oleander*), jezsámen (*Philadelphus coronarius*). A szűkös előkertben kedvezőtlen helyen van a lucfenyő (*Picea abies*), amelynek alkalmazása nemcsak mélyárnyéka miatt kedvezőtlen, de az épület és a vezetékek szempontjából is előnytelen. Javasolt a fenyő kiváltása kis koronát nevelő, magas díszértékű lombhullató fával, vagy cserjecsoporttal. Értékes elemei az évelő- és egynyári kiültetések, valamint a hátsó kertben lévő koros diófák (*Juglans regia*). A hivatal előtt lévő aszfaltozott parkoló mellől hiányzik az árnyékot adó fásítás.

Zöldfelületi intézmények

Temetők

A településen két temető található. A déli temető (Széchenyi utca) határán ördögcérna sövény található (*Lycium barbarum*). Jellemző növényei az örökzöldek, a keleti tuja (*Thuja orientalis*), boróka (*Juniperus communis*), a felnyírt puszpángbokrok (*Buxus sempervirens*), koros lucfenyők (*Picea abies*), kúszóborókák és az orgona (*Syringa vulgaris*).

Értékes elemei az idős puszpángok, valamint a XIX. századból származó terméskő sírkövek. A Farkasdy-család kriptája az építmény előtt álló idős puszpángokkal együtt védelemre érdemes érték. A temetőt a kis közparkkal burkolatlan út köti össze. Javasolt árnyékot adó lombhullató fák ültetése, valamint a határ megerősítése a honos flórát veszélyeztető, agresszív „özönnövényként” számon tartott ördögcérnát kiváltó sövényáv

alkalmazásával. Az út felől hiányzik a temető növényzettel való elhatárolása, javasolt ennek pótlása elsősorban lomblevelű örökzöld vagy lombhullató fajokkal.

A Rózsa Ferenc utcában lévő temető előtt széles potenciális zöldfelület található, amelyet jelenleg parkolóként hasznosítanak. Kedvezőtlen látványelem a transzformátorház a háromszög alakú terület szegélyén. A temető magaslaton létesült, értéke a szépen ápoltság gyepfelületek. A murvázott útszakasz melletti tuja sövény (*Thuja orientalis*) nem a legszerencsésebb választás. A temető kerítése mentén is tujákat ültettek, de több oldal mentén hiányzik a növénytelepítés. Fontos a hiányzó szegélyek határozott növényfajával való elválasztása. A temető jellemző növényei az orgonák (*Syringa vulgaris*), a fűzök (*Salix alba*) és a kúszóborókák. Értékes elemei a koros puszpángok (*Buxus sempervirens*). Hiányoznak az árnyékot adó fás növények, lombhullató fák.

Mezőgazdasági terület és ipari tevékenység

Nemesgörzsöny település közigazgatási területének nagy része szántóföldi művelés alatt áll. A történelem folyamán a mezőgazdasági tevékenység mindig jelentős megélhetési forrása volt a helybélieknek. 1949-ben is a 439 kereső lakos közül 391-en dolgoztak a mezőgazdaságban. A községben két termelészövetkezet is alakult 1959-ben, amely 1961-ben egyesült. A termelészövetkezetek fő üzemágai az állattenyésztés és növénytermesztés voltak. Fontos kiegészítő üzemágnak számított a hypözem, ahol naponta 7000 üveg hypot készítettek. A '80-as években már a mezőlaki tsz-hez tartozó szövetkezetben a lakosság többsége Mezőlakon dolgozott.

Jelentős ipari tevékenység Nemesgörzsönyön nem folyt. Az ipari tevékenység a közeli Pápán volt jelentős, amely a lakosság nem mezőgazdasági szektorban dolgozó részének nagyrészt foglalkoztatója volt.

A gyep művelési ágban lévő legnagyobb, összefüggő területek a településtől észak, északnyugatra találhatóak, a legnagyobb legelőterület az Egyházaskesző felé vezető út keleti oldalán található. A történelem folyamán az állattartás is nagy jelentőséggel bírt, az állattartás csökkenése után megmaradt füves területeket ma is legeltetéssel hasznosítják.

Erdőterület

Nemesgörzsöny területén jelenleg 12,1 ha üzemtervezett erdőterület található. Az erdőterületek kis része (2,2 ha) védelmi rendeltetésű, a maradék 9,9 ha gazdasági rendeltetésű. Az erdőterületek 18%-a rendezetlen tulajdonviszonyú, 82%-án magán erdőgazdálkodás folyik. A meglévő erdőterületeken a fafajösszetétel változatos, többségében keménylombos (38,6%) és nyár (42,2%) fajokból áll, valamint jelentős arányban van jelen az akác (11%) és a fenyő (7,3%). Lágylombos fajok az erdőterületeken mindössze 0,9%-ban jelennek meg.

Bányászati tevékenység

Nemesgörzsöny község határában található egy felhagyott homokbánya. A homokbánya mellett szántó és erdőterületek találhatóak. A spontán rehabilitálódó felszínen feltűnő a növényzet degradációja. A gyomos terület egyes foltjain még látható a csupasz, növényzettel nem fedett felszín. A bánya és környezete degradált, az úttól és szántóterületektől hiányzik a növényzettel való elválasztás.

Tájhasználati konfliktusok

Tájhasználati konfliktus ott jelentkezik, ahol a számos szükségletet kielégítő tájban az egyes igénybevételek korlátozzák, vagy hátrányosan befolyásolják az ökológiai, ökonómiai vagy tájképi potenciálokat. Nemesgörzsöny közigazgatási területén a főbb tájhasználati konfliktusok a következők:

- Településképzavaró a település számos szakaszán a légvezetékek, trafók látványa (Dózsa György utca, polgármesteri hivatal környezete, temető előtere). Különösen a település központjában, a kiemelt településképi szerepű épületek, településszakaszok közelében javasolt a sűrű légvezeték hálózat földkábelre történő cseréje.
- Településképzavaró a vasútállomás elhanyagolt környezete, a Rózsa Ferenc utcának vasútállomás felé vezető, utolsó szakasza. Az elhanyagolt tsz épületek, és a környezetében, az út mellett lévő degradált növényzetű felületek nemcsak a településképi miatt kedvezőtlenek, hanem környezetvédelmi, a romos épületek balesetvédelmi szempontból is veszélyt jelentenek.
- Táj- és településképzavaró, hogy a gazdasági létesítmények tájbaillesztés nélküliek, nem kíséri megfelelő növényesítés a tsz épületeket, állattartó telepeket, géptelepeket (Nagyacsád felőli fogadókép). Az épületek egy része nagyon rossz állapotban van, a zavaró látványon túl balesetveszélyesek. Ilyen épület a településszegélyen lévő egykori malomépület is (hrsz 544), amely megfelelő állapotba hozva értékes településképi elem, turisztikai vonástényező is lehetne.
- Ezeknek a gazdasági létesítményeknek (vasútállomás előtti elhanyagolt állapotú tsz telep) gyakran a környezete is degradált növényzetű, fenntartás nélküli. Ezek a gyomtengerek számos allergén növényt hordoznak, a szomszédos mezőgazdasági területek potenciális gyomforrásai, a gyakran megtelepedő „özönnövények” a helyi flórát is veszélyeztetik.
- Elsősorban ökológiai konfliktust jelent a vízfolyások mentén szükséges, megfelelő szélességű fás-cserjés növényesítés hiánya. A vízfolyások menti növényesítés környezetvédelmi szempontból is fontos: az élővízbe kerülő szennyezések elkerülése, az intenzív műveléstől elválasztó puffer szerep megteremtése érdekében.
- Tájhasználati konfliktust eredményez a főút és a lakóterület közötti növénytelepítés hiánya főként a Rákóczi utca mentén. Megfelelő növényesítés híján por és egyéb szennyezőanyag kerülhet

a házak közé, de tájképi szempontból is hátrányos a jelenlegi állapot.

- A település külterületén, a közutak mentén egyes szakaszokon hiányos a fásítás, illetve a növényzet. A főút menti növényesítés (fásítás) egy része megfelelően érvényesül (Egyházaskesző felé vezető útszakasz nyárfasora), de több szakaszon hiányos, nem megfelelő a települést Nagyacsáddal összekötő út mentén, ahol gyenge egészségi állapotú akác és nyárfák találhatók, nagyon hiányos fasort eredményezve. Ez az állapot amellet, hogy tájlesztetiki szempontból hátrányos, környezetvédelmi szempontból sem megfelelő (szél, hófúvás).
- Tájképi, ökológiai és tájhasználati konfliktust eredményez a homokbánya és környezete. Kis területe miatt tájképzavaró hatása kevésbé érvényesül, valamint a felszín spontán rehabilitációja már megkezdődött, de feltűnő a növényzet degradációja.

Táj- és természetvédelem

Nemesgörzsönyön országos, vagy helyi jelentőségű védett természeti terület nem található.

Védendő külterületi részek a településtől nyugatra, a közigazgatási terület szélén, a patak mentén lévő *természeti területek*. Természetvédelmi szempontból értékes gyepterületek tartoznak ide.

Az *érzékeny természeti területekre* (ÉTT) vonatkozó szabályokat a 2/2002 KÖM-FVM rendelet határozza meg. Az ÉTT bevezetésének célja a természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészekén olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését. Nemesgörzsöny esetében a közigazgatási terület nyugati fele ebbe a kategóriába tartozik.

Nemesgörzsöny közigazgatási területének nyugati egysége a megyei rendezési tervben *tájképvédelmi övezetbe* sorolt.

Ökológiai szempontból kiemelkedő jelentősége van a fasoroknak, cserje- és erdősávoknak, amelyek a mezőgazdasági területek mentén húzódnak, azokat megszakítják. Ökológiai szerepük miatt fontos a településtől északnyugatra elhelyezkedő gyepek, legelő területek fenntartása. Fontos ökológiai folyosó a Bitva-patak a hozzá kapcsolódó partmenti sávval. Ökológiai és tájvédelmi szempontból fontos a vízfolyások menti hiányos növénytelepítés kiegészítése, a szükséges puffer sáv kialakítása.

Az *egyedi tájértékek* az általános tájvédelem körébe tartoznak. Utalnak a település történetére, vallási, gazdálkodási hagyományaira és fontos szerepük van a település identitástudatának fejlesztésében. Pontos megfogalmazás szerint az ember társadalmi tevékenységével létrehozott tájalkotó elemek, melyek kultúrtörténeti, vagy esztétikai szempontból egy község számára jelentőssé váltak, de nem állnak műemléki, vagy természetvédelmi oltalom alatt. Minden egyedi tájértéknek

közösségi jelentőséggel kell bírnia, környezetével együtt értelmezendő.

Nemesgörzsöny egyedi tájértékei:

- Koros fűz (*Salix alba*) a Széchenyi utcai közparkban
- A Farkasdy család kriptája és az előterében lévő idős puszpángbokrok (*Buxus sempervirens*) a déli temetőben
- XIX. századi sírkövek a déli temetőben
- Idős puszpángok (*Buxus sempervirens*) az északi temetőben
- Koros platán (*Platanus hisp.*) és kislevelű hárs (*Tilia cordata*) a református templom előkertjében
- Idős kőrisfa (*Fraxinus angustifolia*) a református templom hátsó kertjében
- Koros diófák a református templom oldalkertjében (*Juglans regia*)
- Kopjafák a református templom előkertjében
- Harangláb a református templom oldalkertjében
- Emléktábla a templom falán (1883, második világháborús hősök emlékére)
- Pumpás kút a Táncsics Mihály utca sarkán, három diófával (*Juglans regia*)
- Gólyafészek a Kossuth Lajos utcában, a büfével szemben és a Dózsa György utca sarkán
- Kút a településközpontban, a buszváró mellett

JAVASLAT

Zöldfelületre vonatkozó javaslatok, zöldfelület-szabályozás

Fontos szem előtt tartani, hogy egy díszértéket képviselő, vonzó zöldfelületi rendszer az idegenforgalom szempontjából legalább olyan fontos, mint a táji, természeti adottságok. A település számára elengedhetetlen egy egységes zöldfelületi rendszer létrehozása, kiemelve a településkapuk rendezését. A megfelelő zöldfelületi rendszerrel kiemelhetők az értékes részletek, együttesek és eltakarhatók a kevésbé előnyös megjelenések, kiegészítve, hozzáadva az épített környezet értékeihez.

A település nagy értéke a gazdag zöldfelület, javasolt a zöldterületek megtartása, a potenciális zöldfelületek kertépítészeti terv alapján történő hasznosítása. A település értéke a lombhullató faállomány, amelynek számos értékes egyede védelemre érdemes, megtartásuk, a fajok további ültetése javasolt.

A jövőben mindenképpen kerülendő a túlevelű örökzöldek ültetése, de a meglévő egyedek jelentős részének lecserélése is javasolt. Különösen indokolt ez az önkormányzat előkertjében, a templom és az iskola környezetében, valamint az óvoda kertjének egyes területein. A település hangsúlyos pontjainak kiemelésére egynyári és évelőkiültetések alkalmazása javasolt, különösen a templomok környezetében, ahol a keresztény szimbolika

közvetítésében is szerepük lehet. Az évelőkiültetések nemcsak a jelentős intézmények környezetében kívánatosak, de talán a helyiek körében is bővül az a szokás, hogy házaik előtt is ültessenek évelőágyakat, amelyek mindig is jellemzőek voltak a magyar települések arculatára. Az ilyen jellegű kiültetések fajai évszázados növényalkalmazási hagyományokat idéznek. Ilyen a pálmaliliom, a körömvirág, a rózsák, a nőszirm, az őszirózsa, vagy a bőrlevél. A gazdag kiültetések mellett javasolt cserjecsoportok, változatos díszcserjék alkalmazása is, amelyek fajválasztásában irányadók a feltüntetett listában szereplő fajok, fajták (lásd Telepítésre javasolt növényfajok jegyzéke).

Számos településkép zavaró elem gyakran befolyásolja a kedvező részletek megjelenését (polgármesteri hivatal előtere, külterületi gazdasági épületek), amelyek kiváltása, vagy legalább növényzettel történő tájba illesztése, takarása indokolt.

A fasorok kialakítását gyakran akadályozzák az elektromos vezetékek. Ma már azonban jó néhány kistermetű faj közül lehet választani, amelyek 4-6 méteres magasságukkal nem zavarják a vezetékeket.

A tájjelleg megtartására alkalmas növényfajokat közöljük az alábbiakban. Ezek egy része (többsége) hazánkban őshonos, kisebbik része pedig elsősorban a gyümölcsfajokból illetve a falusias jelleget tükröző parasztkerti növényekből kerül ki. Megjegyzendő, hogy a tájidegen fenyőfélék és örökzöldek közül csupán két faj található, ezek is elsősorban temetői használatra javasoltak.

Fák

<i>Acer campestre</i>	Mezei juhar
<i>Acer platanoides</i>	Korai juhar
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Hegyi juhar
<i>Acer tataricum</i>	Tatár juhar
<i>Alnus glutinosa</i>	Mézgás éger
<i>Carpinus betulus</i>	Gyertyán
<i>Fraxinus excelsior</i>	Magas kőris
<i>Juglans regia</i>	Közönséges dió
<i>Platanus acerifolia</i>	Platán
<i>Prunus amygdalus</i>	Mandula
<i>Quercus robur</i>	Kocsányos tölgy
<i>Salix alba</i>	Fehér fűz
<i>Tilia cordata</i>	Kislevelű hárs
<i>Tilia tomentosa</i>	Ezüsthárs

Alacsony termetű fák

<i>Alacsony termetű gyümölcsfák (meggy, szilva)</i>	
<i>Crataegus laevigata 'Paul's Scarlet'</i>	Bíborvirágú galagonya
<i>Pyrus calleryana 'Chanticleer'</i>	Kínai körte
<i>Sorbus borbásii</i>	Borbás-madárberkenye
<i>Tilia tomentosa 'Bori'</i>	Ezüst hárs 'Bori' fajtája

Cserjék

<i>Berberis vulgaris</i>	Közönséges borbolya
<i>Buxus sempervirens</i>	Puszpáng (temető!)
<i>Cornus mas</i>	Húsos som
<i>Cornus sanguinea</i>	Veresgyűrű som
<i>Corylus avellana</i>	Mogyoró
<i>Cotinus coggygria</i>	Cserszömörce
<i>Crataegus monogyna</i>	Egybibés galagonya
<i>Juniperus sabina 'Tamariscifolia'</i>	Nehézzagú boróka (temető!)
<i>Hibiscus syriacus</i>	Mályvacserje
<i>Hippophaë rhamnoides</i>	Homoktövis
<i>Kerria japonica 'Pleniflora'</i>	Boglárkacserje
<i>Kolkwitzia amabilis</i>	Kínailonc
<i>Laburnum anagyroides</i>	Aranyeső
<i>Ligustrum vulgare</i>	Vesszős fagyal
<i>Philadelphus coronarius</i>	Jezsámen
<i>Prunus spinosa</i>	Kökény
<i>Prunus tenella</i>	Törpe mandula
<i>Spiraea cinerea 'Grefsheim'</i>	Hamvas gyöngyvessző
<i>Spiraea vanhouttei</i>	Köz. gyöngyvessző
<i>Syringa vulgaris</i>	Kerti orgona

Évelők

<i>Aster sp.</i>	Őszirózsa
<i>Bergenia cordifolia</i>	Szívlevelű bőrlevél
<i>Calendula officinalis</i>	Körömvirág
<i>Chrysanthemum sp.</i>	Krizantém
<i>Convallaria majalis</i>	Májusi gyöngyvirág
<i>Hemerocallis sp.</i>	Sásliliom fajok
<i>Hosta sp.</i>	Árnyékliliom fajok
<i>Iris pallida 'Variegata'</i>	Dalmát nőszirm
<i>Lavandula angustifolia</i>	Levendula
<i>Rosa sp.</i>	Rózsa fajok
<i>Salvia officinalis</i>	Orvosi zsálya
<i>Sedum sp.</i>	Varjúháj
<i>Sempervivum sp.</i>	Kövirózsa
<i>Yucca filamentosa</i>	Fürtös pálmaliliom

Táj- és természetvédelmi javaslatok

Nemesgörzsöny közigazgatási területén kevés természetközeli terület található, ezért kiemelt szerepű a megmaradt területek élőhelyeinek megóvása. *Természeti terület* belterületbe nem vonható, beépítésre szánt terület, bányaterület nem jelölhető ki. Művelési ág megváltoztatása, illetve közmű, közút építése környezeti hatásvizsgálat alapján, a természetvédelmi hatóság által meghatározott feltételekkel engedélyezhető.

Érzékeny természeti területen (a külterület nyugati részén) csak extenzív jellegű, vagy természet- és környezetkímélő gazdálkodási módszerek használhatók. A kialakult tájhasználatot

megváltoztatni csak a természeti állapothoz közelítés érdekében lehet.

A vízfolyásokat kísérő növényzav kiegészítése, a megfelelő szélességű (a szükséges kezelési-fenntartási sáv betartása mellett) puffertáv kialakítása szükséges.

A tájképvédelmi övezetben kerülni kell a közművek és építményeik felszín feletti elhelyezését. A meglévő tájképzavaró létesítmények tájba illesztéséről gondoskodni kell. A tájkaraktert meghatározó tájjelemek fenntartásáról gondoskodni kell.

Az egyedi tájértékek megóvásáról a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezik a 6.§ 2. bekezdésében. Ez elsősorban a tájérték kataszterezését (MSZ 20381), részletes leírását és folyamatos állapot-, illetve állagmegóvását foglalja magába. Ez az egyedi tájértékek állapotmegóvását, illetve helyreállításán túl az őket körülvevő környezet felújítását (pl.: növények telepítését) is jelenti.

Tájrehabilitációs javaslatok

Tájhasználati konfliktus ott jelentkezik, ahol a számos szükséglet kielégítő tájban az egyes igénybevételek korlátozzák, vagy hátrányosan befolyásolják az ökológiai, ökonómiai vagy tájképi potenciálokat. A legfontosabb rehabilitációs javaslatok Nemesgörszönyön a következők:

- Mind a bel-, mind a külterületen javasolt a tájképzavaró létesítmények (transzformátorállomások, légvezetékek, gazdasági épületek, géptelep) tájba illesztése, megfelelő takarása vagy elbontása, a légvezetékek földkábelre történő cseréje legalább a kiemelt településképi szereppel rendelkező településszakaszokon, épületek közelében.
- Figyelmet kell fordítani a külterületi mezőgazdasági építmények növénytelepítéssel, fasorokkal történő teljes körű tájbaillesztésére, környezetük rendezésére.
- Javasolt a vasútállomás környezetének teljes körű rendezése, a degradált területek rehabilitációja, megfelelő növényzet telepítése.
- A bányaterület rombolt felszínének rekultivációja, a bányaterület teljes körű rendezése javasolt, a spontán rehabilitációs folyamat segítségével. A bányaterület rehabilitációjához állami támogatás pályázható.
- Az utak tájbaillesztése, környezetük rendezése javasolt. Ennek biztosításához a következők szükségesek:
 - az utak burkolatának folyamatos javítása, karbantartása (Rózsa Ferenc utca)
 - az útszéli árkok tisztítása, a vízelvezetés biztosítása
 - az utat kísérő növényzet rendszeres (min. évi 5-6 alkalom) nyírása
 - a település Nagyacsádra vezető főút menti vegyes fasor pótlása és a külterületi főközlekedési utak hiányzó szakaszain tájhonos fajokból álló fasor és cserjesávok telepítése (lásd Telepítésre javasolt növények jegyzéke)

Az út menti növénytelepítéssel szemben támasztott szempontok:

- optikai vezetés, hófúvás elleni védelem
- utalás a táj karakterére, zavaró látványok kitakarása
- ökológiai viszonyok javítása, légszennyezés felfogása, zaj tompítása
- Az erdősávok, fasorok telepítése, felújítása őshonos fajokkal történjen (tölgyek, hársak, kőris, szil, hazai nyarak).
- Az Állami Erdészeti Szolgálat erdőtelepítésre javasolt területei az alábbi helyrajzi számok: 03, 059, 063, 071, 078, 080, 0108, 0112, 0188, 0221, 0246, 0252.
- A település és a szántóterületek közvetlen kapcsolódása számos konfliktus forrása. Javasolt a teljes település köré fás-cserjés állomány, erdősáv telepítése.
- Javasolt fafajok az erdők fafaj cseréjéhez, telepítéséhez:

Fő fafajok:

<i>Alnus glutinosa</i>	Mézgás éger (vízfolyások mentén)
<i>Fraxinus excelsior</i>	Magas kőris
<i>Populus alba</i>	Fehér nyár
<i>Populus canescens</i>	Szürke nyár
<i>Populus euramericana</i>	Nemesnyár (csak magasabb talajvíz esetén)
<i>Quercus cerris</i>	Csertölgy
<i>Quercus petraea</i>	Kocsánytalan tölgy
<i>Quercus robur</i>	Kocsányos tölgy
<i>Salix alba</i>	Fehér fűz

Kísérő fafajok:

<i>Acer campestre</i>	Mezei juhar
<i>Acer platanoides</i>	Korai juhar
<i>Acer tataricum</i>	Tatárjuhar
<i>Fraxinus angustifolia</i>	Magyar kőris
<i>ssp. pannonica</i>	
<i>Fraxinus ornus</i>	Virágos kőris (csak bázikus talajra)
<i>Juglans regia</i>	Közönséges dió
<i>Prunus avium</i>	Madárcseresznye
<i>Pyrus pyraister</i>	Vadkörte
<i>Quercus pubescens</i>	Molyhos tölgy (köszön, meszes homokon)
<i>Sorbus aria</i>	Lisztés berkenye
<i>Sorbus torminalis</i>	Barkócaberkenye
<i>Tilia cordata</i>	Kislevelű hárs
<i>Tilia tomentosa</i>	Ezüsthárs
<i>Ulmus minor</i>	Mezei szil